

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Religieus recht

7 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- een beargumenteerd standpunt over de vraag of religieuze wetgeving en rechtspraak voor bepaalde bevolkingsgroepen tot cultuurrelativisme leidt 1
- een uitleg van cultuurrelativisme: er is geen cultuuronafhankelijk criterium om culturen te beoordelen 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Als elke etnische of religieuze groep er eigen regels op na houdt en er geen cultuuronafhankelijk criterium is om die regels aan te toetsen belandt men in cultuurrelativisme. Want als etnische groepen er een eigen wetgeving en rechtspraak op na houden, zou dit kunnen leiden tot een opvatting dat elke groep zelf maar moet bepalen welke regels zij voor zichzelf juist achten 1
- Cultuurrelativisme is immers de opvatting dat er geen cultuuronafhankelijke criteria zijn om tradities op te beoordelen. En dat is precies waartoe religieuze wetgeving en rechtspraak voor etnische gemeenschappen kunnen leiden 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- een beredeneerd standpunt over de vraag in hoeverre de shariabemiddeling voldoet aan de eis van rationele rechtvaardigheid zoals Habermas die verwoordt, waarin betrokken: afzien van geweld, accepteren van gewetensvrijheid en respect voor de grondwet 1
- gebaseerd op tekst 6: het gebruik van geweld uitdrukkelijk uitgesloten 1
- en gebaseerd op tekst 7 - gewetensvrijheid: het gaat om vrijwillige bemiddeling 1
- een punt van kritiek op de benadering van Habermas 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De sharia voldoet volgens mij aan de hier relevante criteria die Habermas stelt aan religieuze gemeenschappen die zich in de publieke ruimte uiten. Volgens mij voldoet shariabemiddeling aan de eisen aan de geweldloosheid, acceptatie van gewetensvrijheid en het respect voor de grondwet, want: 3
 - De sharia wordt alleen als bemiddeling in het burgerlijk recht gebruikt en dus is er van geweld geen sprake. Men kiest er zelf voor om zich te laten bemiddelen en vrijwillige bemiddeling staat niet op gespannen voet met de grondwet; en door deze vrijwilligheid komt ook de gewetensvrijheid niet in gevaar.
 - In tekst 6 wordt het gebruik van geweld uitdrukkelijk uitgesloten: steniging, uithuwelijken van minderjarigen, handen afhakken: uitvoering van deze testamentische en koranische regels is absoluut verboden.
 - In tekst 7 wordt expliciet gesteld dat het om vrijwillige bemiddeling gaat, zoals dat ook bij andere religies voorkomt en die door de staat erkend wordt.
- Kritiek op de benadering van Habermas kan zijn dat hij een moderne liberale natiestaat met redelijke burgers als zo vanzelfsprekend ziet, dat hij voorbijgaat aan of te optimistisch is over de redelijkheid van burgers als het om geloofszaken gaat. Het is niet meer dan een veronderstelling dat religieuze verschillen met een beroep op de ratio opgelost kunnen worden, in de praktijk blijkt het tegendeel: mensen blijken vaak onredelijk of irrationeel als het om kwesties van geloof gaat 1

Opmerking

Bij de eerste deelscore per juist criterium van Habermas 1 scorepunt toekennen met een maximum van in totaal 3 scorepunten.

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 3	
	Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • een beredeneerde uitleg waarom religieuze wetgeving in Nederland meer ruimte kan krijgen dan in Frankrijk 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • gebaseerd op een beschrijving van de scheiding tussen kerk en staat in Nederland 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • en gebaseerd op een beschrijving van de Franse laïcité 	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Zowel in Frankrijk als in Nederland is er sprake van secularisering en van secularisme. Vanuit het secularisme kan men tegen religieuze wetgeving voor etnische groepen zijn, omdat het elke vermenging van religie met staatszaken afwijst. In dit opzicht is er een verschil tussen Nederland en Frankrijk. De Franse opvatting is veel stringenter dan die in Nederland. Voor shariabemiddeling zal dus in Nederland meer ruimte zijn dan in Frankrijk 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In Nederland zijn kerk en staat formeel wel gescheiden, maar men kan en mag in het openbaar de eigen religieuze opvattingen uitdragen. Er is in Nederland ruimte voor religieuze scholen en religieuze politieke partijen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • In Frankrijk is daar veel minder ruimte voor, omdat het secularisme er diep geworteld is in de vijfde republiek. Volgens de Franse laïcité dient men zich van elke religieuze uiting te onthouden in de publieke ruimte en is religie volledig teruggebracht tot een privé-aangelegenheid 	1

Vraag	Antwoord	Scores
10	maximumscore 3	
	Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> • de vorm van verzet van Selim (één van de volgende twee): <ul style="list-style-type: none"> – verzet tegen religieuze (etnische of sociale) overheersing of – verzet tegen onderwerping door personen tot subject te maken (individuen aan zichzelf binden en aan anderen onderwerpen) • een beredenering op basis van tekst 8 • een uitleg of shariabemiddeling een vorm van pastorale macht is 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het verzet van Selim tegen de shariabemiddeling valt volgens mij niet onder de vorm van verzet die Foucault aanduidt als verzet tegen religieuze (etnische of sociale) onderdrukking • De mens en met name de vrouw wordt niet gezien als individu, maar als behorend tot een religieuze groepering en zo wordt zij ook beoordeeld. Zo mag men volgens tekst 8 niet trouwen met een niet-moslim en is er verschil in rechten voor mannen en vrouwen. Dit verschil wordt toegeschreven aan de islam. Maar in tekst 7 staat duidelijk dat men zich vrijwillig onderwerpt aan die ongelijkheid • Daarom zou ik dit geen vorm van pastorale macht willen noemen. Bovendien wordt er steeds naar een praktische oplossing gezocht, waar beide partijen zich in kunnen vinden. Er is door het vrijwillige karakter geen sprake van een totaliserende of individualiserende werking, want men kan zich eraan onttrekken 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Het verzet van Selim tegen de shariabemiddeling valt volgens mij onder de vorm van verzet die Foucault aanduidt als verzet tegen het tot subject maken van personen: die individuen aan zichzelf binden en hen aan anderen onderwerpen • De vrouw wordt niet als volwaardig mens beschouwd en wordt onderworpen aan de man. Uit tekst 8 blijkt dat de man de vrouw naar wens kan verstoten en weer terugnemen, terwijl dat andersom veel moeilijker ligt. Hierin kan men het tot subject maken en aan anderen onderwerpen herkennen • Dit kan volgens mij inderdaad een vorm van pastorale macht worden genoemd, omdat het toepassen van de sharia constituerend is voor een geloofsgemeenschap en dus totaliserend werkt. Bovendien geeft de sharia vanuit de (religieuze) gemeenschap een oordeel over individuele personen en dit toont het individualiserende karakter 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 4	
	Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
	• een beargumenteerde eigen mening over de wenselijkheid van de invoering van de sharia in Nederland, waarin betrokken:	1
	• de problematiek van een beroep op traditie	1
	• de problematiek rond het onderscheid privé-publiek	1
	• een beargumenteerde mening over de vraag of John Locke de overheid de verantwoordelijkheid zou geven om de sharia toe te staan of te verbieden	1
	voorbeeld van een juist antwoord:	
	• Ik ben het eens met Nahed Selim. Hoewel gesteld wordt dat men zich vrijwillig aan de shariawetgeving onderwerpt, vind ik die wetgeving zo vrouwonvriendelijk, dat het in Nederland een teruggang zou betekenen in de emancipatie van de vrouw. De shariawetgeving miskent de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw	1
	• Voorstanders zouden zich op hun traditie kunnen beroepen, maar probleem bij een beroep op traditie is de vraag in hoeverre de leden van zo'n gemeenschap zich vrijwillig onderwerpen aan de regels van die gemeenschap. Wanneer zij hun etniciteit als constitutief zien voor hun persoonlijkheid kan dit hun autonomie in de weg zitten. Wellicht is er zelfs sprake van impliciete groepsdrang	1
	• Daarmee samenhangend is de vraag of kwesties rond huwelijk, nalatenschap en voogdij wel zo privé zijn als wordt voorgesteld. Wie de zeggenschap heeft over kinderen is ook een publieke aangelegenheid, die niet alleen de betrokkenen aangaat	1
	• Overigens zou volgens mij Locke de overheid niet de verantwoordelijkheid geven om de sharia toe te staan. Locke stelt immers dat alles wat in een gebedshuis of tijdens een religieuze vergadering plaatsvindt, op dezelfde manier moet worden beoordeeld als wanneer het in de publieke ruimte zou hebben plaatsgevonden. Het discrimineren van vrouwen mag niet in de publieke ruimte en mag dus ook niet in godsdienstige of religieuze omstandigheden	1

of

Eindexamen filosofie vwo 2011 - I

havovwo.nl

Vraag	Antwoord	Scores
	<ul style="list-style-type: none">Ik ben het eens met Maurits Berger. Zolang mensen zich vrijwillig onderwerpen aan bemiddeling door de shariawetgeving mag het van mij toegestaan worden. Vooral het argument dat de joodse gemeenschap en de katholieke kerk er ook eigen rechtspraak op na houden, vind ik doorslaggevend	1
	<ul style="list-style-type: none">Met hetzelfde beroep op traditie als andere religieuze gemeenschappen, mogen ook de moslims zich daarop beroepen. Zolang de SGP vrouwen mag weigeren in de actieve politiek, moeten ook de moslims de ruimte krijgen om te leven in hun traditie	1
	<ul style="list-style-type: none">Het gaat in zaken als huwelijk, erfenis en voogdij om privé-aangelegenheden. Over dergelijke kwesties kan een buitenstaander geen oordeel vellen. Zolang er geen sprake is van dwang of geweld, moet de shariawetgeving kunnen worden ingevoerd in Nederland	1
	<ul style="list-style-type: none">Overigens, ook Locke zou volgens mij de overheid wel degelijk de verantwoordelijkheid geven om de sharia toe te staan. Locke stelt immers dat mensen zich in hun geloofsbelevens aan kledingvoorschriften en rituelen mogen onderwerpen dan wel Latijn spreken in hun gebedshuizen. Op dezelfde wijze zou Locke het goed vinden als de overheid gelovigen toestaat om zich in vrijwilligheid te onderwerpen aan bemiddeling door de sharia op vrijwillige basis	1